

COP29
Baku
Azerbaijan

Yaşıl dünya naminə həmrəy olaq!

Ekologiya və ətraf mühit məsələləri müasir dövrün ən vacib və aktual problemlərindən biridir. Qlobal iqlim dəyişmələri, bioloji müxtəlifliyin azalması, ekosistemlərin pozulması, su və hava çirkliliyi kimi məsələlər yalnız inkişaf etmiş ölkələrdə deyil, inkişaf etməkdə olan ölkələrdə, o cümlədən Azərbaycanda da ciddi narahatlıq doğurur.

Azərbaycan zəngin təbii sərvətlərə, müxtəlif iqlim bölgələrinə və unikal bioloji müxtəlifliyə malik bir ölkədir. Lakin son illərdə artan insan fəaliyyəti, urbanizasiya, sənayeləşmə və aqrar sektorun tələbləri ekosistemlərin balansını pozmuş, bir çox növün mühafizəsini təhlükə altına almışdır. 2020-ci ildə həyata keçirilən tədqiqatlar göstərir ki, Azərbaycanın meşə örtüyü son 50 ildə 30 faizdən çox azalmışdır. Bu, yalnız flora və fauna üçün deyil, eyni zamanda insan həyatının keyfiyyəti və iqtisadi inkişaf üçün də ciddi nəticələr doğura bilər.

İqlim dəyişmələri, su resurslarının tükənməsi, torpaq eroziyasının artması, çirklənmə və digər ekoloji problemlər Azərbaycan cəmiyyətinin qarşısında dayanan mühüm çağırışlardır. Belə bir vəziyyətdə ekoloji məsuliyyətin artırılması və insan faktorunun rolunu "yaşıl" bir gələcək formalaşdırmaq üçün zəruridir. Ekoloji məsuliyyət cəmiyyətin hər bir fərdinin, dövlətin və qeyri-hökumət təşkilatlarının təbiətə qarşı olan münasibətini və davranışlarını əhatə edir. Bu, yalnız ekosistemlərin qorunması ilə deyil, həm də sosial və iqtisadi inkişafın harmoniyasının təmin edilməsi ilə bağlıdır.

yihələr həyata keçirir. Bu layihələr dayanıqlı inkişafın təşviqinə yönəlmişdir.

Azərbaycanda ekoloji problemlərin həlli üçün müvafiq tədbirlərin görülməsi zəruridir. Su resurslarının azalması, torpaq eroziyasının artması və hava çirkliliyi ölkənin ekoloji durumunu təhlükəyə atır. Hökumət meşələrin bərpası və mühafizəsi üçün proqramlar hazırlayır. Bu proqramlar ekosistemlərin tarazlığını qorumağa kömək edəcək.

İqlim dəyişmələri son illərdə global miqyasda ciddi müzakirələrə səbəb olan bir problemdir. Bu, dünyanın hər yerində ekosistemləri, iqtisadiyyatı və insanların həyatını təhlükəyə atır. Azərbaycanın coğrafi mövqeyi iqlim dəyişmələrinin təsirlərini xüsusilə hiss etməyə səbəb olan amillərdəndir. Ölkə həm iqlim dəyişmələri ilə mübarizə aparmalı, həm də bu dəyişikliklərin təsirlərini minimallaşdırmağa çalışmalıdır.

COP - İqlim Dəyişmələri üzrə Çərçivə Konvensiyası insanın iqlim mühitinə təhlükəli müdaxiləsinin qarşısını almaq məqsədilə 1992-ci ilin iyununda Rio-de-Janeyro şəhərində keçirilmiş Yer Sammitində imzalanmış sənəddir. COP (Conference of Parties) abreviaturunun ingilis dilindən tərcüməsi Tərəflər Konfransı deməkdir. Tərəflərin Konfransı İqlim Dəyişmələri üzrə Çərçivə Konvensiyasının icrasına nəzarət edən ali qərarverici orqandır. Bu Konvensiyaya üzv olan 190-dan çox ölkə var.

Ötən il dekabrın 11-də Dubayda COP28-in plenar iclasında COP29-un bu il Azərbaycanda keçirilməsi haqqında qərar qəbul olunub.

COP29

BMT-nin İqlim Dəyişmələri üzrə Çərçivə Konvensiyasının Tərəflər Konfransının 29-cu sessiyası

raf mühitin qorunması və bioloji müxtəlifliyin təmin edilməsi sahəsindəki fəaliyyətlərini əhatə edir. Bu məsuliyyət yalnız dövlət orqanlarına deyil, həm də hər bir şəxsə aiddir. İnsanlar günlük həyatda atdıqları addımlar vasitəsilə ətraf mühitə olan təsirlərini anlayaraq daha davamlı bir yaşam tərzini seçməlidirlər.

Eyni zamanda su resurslarının qorunması da insanın ekoloji məsuliyyətinin bir hissəsidir. Su israfının azaldılması, suya qənaət edən texnologiyaların istifadəsi və təmiz suyun mühafizəsi ekosistemlərin sağlığı üçün kritik əhəmiyyət daşıyır. Su ehtiyatlarının səmərəli istifadəsi kənd təsərrüfatında məhsuldarlığı artıraraq, eyni zamanda quraqlığın təsirlərini azaltmağa kömək edir.

Tullantıların idarə edilməsi insanın ekoloji məsuliyyətinin digər bir vacib sahəsidir. Tullantıların azaldılması, geri dönüş və kompostlama kimi metodların tətbiqi ətraf mühitə olan təsirləri əhəmiyyətli dərəcədə azaldır. İnsanlar istifadə etdikləri məhsulları diqqətlə seçərək təkrar emal edilə bilən materiallara üstünlük verməlidirlər. Bu, yalnız ətraf mühiti qorumaqla yanaşı, iqtisadi səmərəliliyi də artırır.

Dayanıqlı inkişaf modeli, müasir cəmiyyətin qarşısında duran ən vacib çağırışlardan biridir. Bu model iqtisadi artım, sosial ədalət və ətraf mühitin mühafizəsi arasında balans yaratmağa yönəlir. Dayanıqlı inkişafın məqsədi gələcək nəsillərin ehtiyaclarını təhlükəyə atmadan indiki nəsillərin ehtiyaclarını qarşılamaqdır.

Son illərdə dünya miqyasında dayanıqlı inkişaf prinsiplərinə əsaslanan yanaşmaların tətbiqi genişlənməmişdir. BMT-nin Dayanıqlı İnkişaf Məqsədləri (SDG) 2015-ci ildən etibarən 193 ölkə tərəfindən qəbul edilmişdir. Bu məqsədlər yoxsulluğun aradan qaldırılması, bərabərliyin təmin edilməsi, iqlim dəyişmələri ilə mübarizə və bioloji müxtəlifliyin qorunması kimi sahələri əhatə edir.

Dayanıqlı inkişafın əsas prinsiplərindən biri iqtisadi fəaliyyətlərin ekosistemlərin sağlamlığına zərər vermədən həyata keçirilməsidir. Bu, bərpaulunan enerji mənbələrinin, ekoloji təmiz istehsal metodlarının və davamlı kənd təsərrüfatı praktikalarının inkişafını təşviq edir. Məsələn, günəş və külək enerjisinin istifadəsi karbon izini azaltmağa kömək edir, eyni zamanda enerji təhlükəsizliyini artırır.

Ekoloji mühafizə, dayanıqlı inkişaf modelinin üçüncü vacib komponentidir. Təbii resursların, xüsusən su, hava və torpaq resurslarının mühafizəsi ekosistemlərin sağlamlığının qorunması üçün zəruridir. Tullantıların azaldılması, geri dönüş və ekosistemlərin bərpası ətraf mühitin qorunmasında mühüm rol oynayır. Bu yanaşmalar, həmçinin ekosistem xidmətlərinin (məsələn, suyun təmizlənməsi, torpağın münbitliyi) davamlılığını təmin edir.

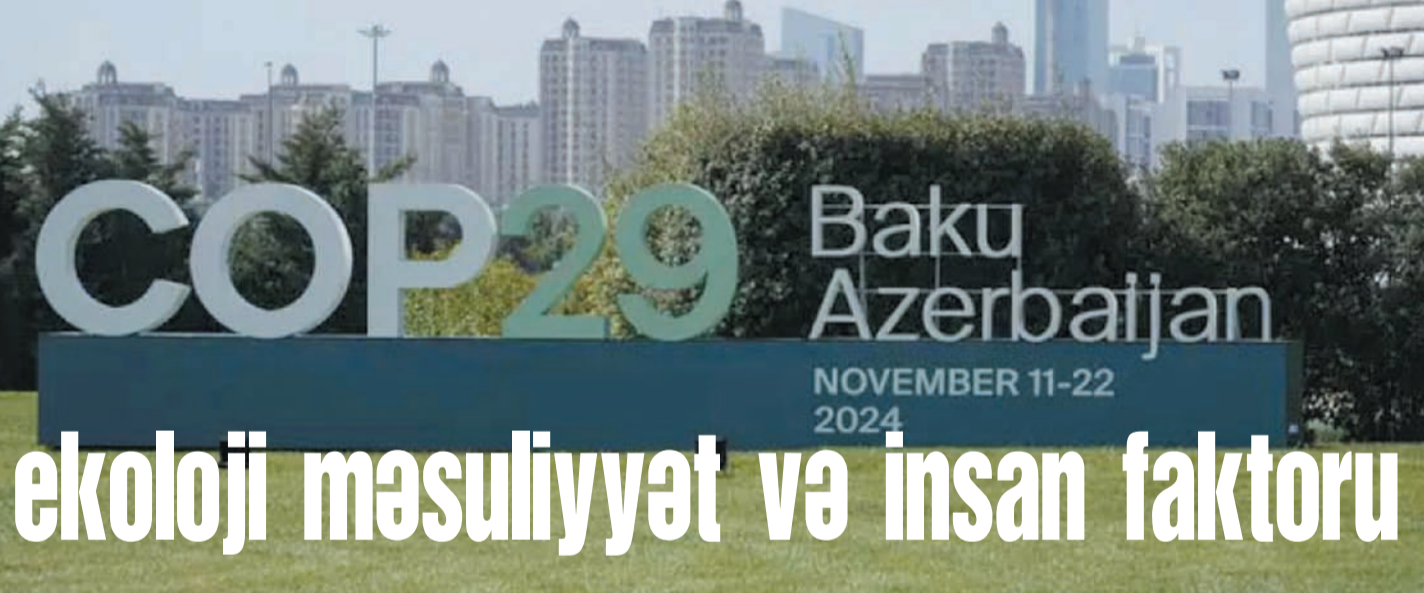
Dayanıqlı inkişafın reallaşması üçün dövlətlər, qeyri-hökumət təşkilatları və cəmiyyət arasında güclü əməkdaşlıq vacibdir. Qlobal miqyasda iqlim dəyişmələri ilə mübarizədə müştərək tədbirlərin görülməsi dayanıqlı inkişafın əsas prioritetlərindən biridir. Ölkələr iqlim dəyişmələri ilə bağlı öhdəliklərini yerinə yetirmək üçün innovativ texnologiyaların inkişafını və tətbiqini stimullaşdırmalıdır.

Azərbaycanın "yaşıl" gələcəyi ekoloji məsuliyyətin hər bir fərd tərəfindən qəbul edilməsinə və həyata keçirilməsinə bağlıdır. Ekoloji problemlərlə mübarizədə dövlətin strateji planları, beynəlxalq əməkdaşlıqları və cəmiyyətin aktiv iştirakı kritik rol oynayır.

Ekoloji məsuliyyətin qəbul edilməsi, insanların həyat tərzinin dəyişdirilməsi və dayanıqlı inkişafın təşviqi edilməsi Azərbaycanın gələcəyinin "yaşıl" olması üçün vacibdir. İnsani faktor bu prosesin mərkəzində dayanır və cəmiyyətin bütün təbəqələrinin bu məsuliyyətin daşıyıcısı olması ekosistemlərin sağlamlığı və sosial rifahın artırılması üçün zəruridir. "Yaşıl" Azərbaycanın gələcəyi, ekoloji mühafizə və insanın məsuliyyətinin birgə fəaliyyətindədir.

Hüseyn İMANOV,
Naxçıvan Dövlət Universiteti
Meliorasiya və ekolojiya
kafedrasının müəllimi.

"Yaşıl" Azərbaycanın gələcəyi -

Son dövrlərdə Azərbaycanda ekoloji mühafizə sahəsində bir sıra təşəbbüslər irəli sürülüb. Ölkə beynəlxalq ekoloji konvensiyalara qoşulmuş, ekoloji qanunvericiliyini gücləndirmiş və mühafizə proqramlarını tətbiq etməyə başlamışdır. Lakin bu tədbirlər də cəmiyyətin hər bir fərdinin ekoloji məsələlərə olan yanaşması və aktiv iştirakı da mütləqdir.

Beləliklə, "yaşıl" Azərbaycanın gələcəyinin formalaşması yalnız dövlətin deyil, cəmiyyətin hər bir fərdinin aktiv iştirakını tələb edir. Ekoloji biliyin artırılması, ekosistemlərin mühafizəsi və dayanıqlı inkişaf bu məqsədin reallaşması üçün vacibdir.

Azərbaycan müstəqillik qazandığı dövrdən bəri ekoloji problemlərə ciddi yanaşma sərgiləyir. Bu yanaşma ətraf mühitin mühafizəsi, bioloji müxtəlifliyin qorunması və dayanıqlı inkişafın təşviqi məqsədini güdür. Ölkənin ekoloji siyasəti milli qanunvericilik və beynəlxalq əməkdaşlıq çərçivəsində həyata keçirilir.

Müstəqillik dövründə Azərbaycan ekoloji qanunvericiliyini inkişaf etdirmək üçün bir sıra qanunlar qəbul etmişdir. 1999-cu ildə "Ekoloji təhlükəsizlik haqqında" qanunun qəbul edilməsi bu sahədə atılan mühüm addımlardan biridir. Bu qanun ətraf mühitin qorunması, ekosistemlərin bərpası və insan sağlamlığının mühafizəsi məqsədini güdür. Qanunvericilik çərçivəsində bioloji müxtəlifliyin mühafizəsi, təbii sərvətlərin idarə edilməsi və ətraf mühitin qorunması vacib məsələlərdir.

2020-ci ilə qədər olan statistikaya görə, Azərbaycan 30-dan çox beynəlxalq ekoloji konvensiyaya qoşulmuşdur. Bu konvensiyalar ölkənin beynəlxalq ekoloji yükü yerinə yetirməkdə mühüm rol oynayır. Məsələn, BMT-nin İqlim Dəyişmələri üzrə Çərçivə, Bioloji Müxtəliflik və Desertifikasiyanın Qarşısının Alınması üzrə Konvensiyaları Azərbaycanın ekoloji siyasətinin beynəlxalq aləmdə tanınmasına kömək edir.

Beynəlxalq əməkdaşlıq Azərbaycanın ekoloji siyasətində mühüm rol oynayır. Eyni zamanda "Yaşıl iqtisadiyyat" prinsiplərinə uyğun la-

Azərbaycan iqlim dəyişmələrinin müsbət və mənfi təsirlərini yaşayır. Temperatur artımı, su resurslarının azalması, quraqlıq halları və hava şəraitinin qeyri-sabitliyi ölkənin ekosistemləri və kənd təsərrüfatı üçün ciddi risklər yaradır. İqlim dəyişmələrinin səbəbləri arasında sənaye fəaliyyəti və tullantıların artması mühüm yer tutur.

Azərbaycanda iqlim dəyişmələri ilə mübarizə üçün bir sıra strategiyalar həyata keçirilir. Dövlət bu sahədə beynəlxalq əməkdaşlığı artırmağı qarşıya məqsəd qoyub.

Bununla yanaşı, Azərbaycan, bərpaulunan enerji mənbələrinin inkişafına yönəlmiş layihələr həyata keçirir. Günəş və külək enerjisi ölkənin enerji təhlükəsizliyini artırmaq və iqlim dəyişmələrinin təsirlərini azaltmaq məqsədini güdür. Bərpaulunan enerji layihələrinin inkişafı həm də yeni iş yerlərinin yaradılması və iqtisadiyyatın diversifikasiyası üçün imkanlar təqdim edir.

Ekoloji maarifləndirmə gənclərin iqlim məsələlərində iştirakını artırmaq üçün əhəmiyyətlidir. Təhsil müəssisələrində ekoloji və iqlim dəyişmələri haqqında maarifləndirmə proqramları həyata keçirilməlidir. Cəmiyyətin bu sahədə bilik və bacarıqlarının artırılması iqlim dəyişmələri ilə mübarizədə mühüm addım olacaqdır.

İnsanın ekoloji məsuliyyəti müasir dövrdə gündəlik həyatın ayrılmaz bir hissəsinə çevrilmişdir. Artan əhali sənayeləşmə və urbanizasiya, ekosistemlərin tarazlığını pozaraq təbii resursların sürətli istehlakına səbəb olur. Bu vəziyyət ekoloji problemlərin artmasına və insanların sağlamlığına ciddi təsir göstərir. Bu baxımdan, insanların ekoloji məsuliyyəti yalnız fərdi səviyyədə deyil, cəmiyyətin bütün təbəqələrində mühüm əhəmiyyət kəsb edir.

İnsanın ekoloji məsuliyyəti təbii resursların mühafizəsi, et-